

en meget anderledes etnografi og et spørgsmål, om vi reelt har at gøre med biologisk historieskrivning frem for antropologi. Det væsentlige er dog ikke den disciplinære afgrænsning, men de spørgsmål, som Landecker sætter på dagsordenen, og deres relevans for det antropologiske felt. Og hun giver vitterlig et godt udgangspunkt for at forstå en udvikling, som hun nok har ret i har ændret ved opfattelsen af, hvad der er „natur“ og „kultur“, og hvad der er del af en person og hvor længe. Men hun kommer aldrig for alvor frem til at situere disse opfattelser – hvem er det, der tænker hvordan om hvad? Det virker sandsynligt, at der er sociale implikationer af nye måder at omgås kroppen og dens dele på, men hvilke implikationer og for hvem? Bogen forbliver på mange måder løsrevet fra egentlige sociale aktører – ligesom cellelinjer er løsrevet fra de kroppe, cellerne kommer fra.

Landeckers særlige force er, at hun faktisk har sat sig ind i og forstår de biologiske processer, som den teknologiske udvikling omhandler. Det er der mange antropologer, der springer let hen over. Det spændende i hendes analytiske projekt er, at hun retter blikket mod den samlede historiske bevægelse og det enorme maskineri og samspil af tilfældigheder, der muliggør den, frem for at begrænse sig til enkeltobjekter eller aktører, sådan som det ofte sker, når stamceller, gener eller forskergrupper bliver hovedpersoner i de dramaer, antropologer fortæller om teknologiudvikling. Men når det kommer til de store spørgsmål om natur og kultur, person og kropsopfattelser, som hun lægger op til og begrundes sin interesse i cellekulturer med, leverer bogen ikke mange svar. Den bliver snarere en basal kilde til viden for den antropolog, der for alvor vil tage favntag med de sociale implikationer af celleteknologier – altså der, hvor det berører hele mennesker, som vi kender dem, og ikke de celler, der skrives om i de artikler, Landecker bygger sin etnografi på.

*Klaus Høyer
Lektor, ph.d.*

*Institut for Folkesundhedsvidenskab
Københavns Universitet*

J. NORMANN JØRGENSEN & PIA QUIST: *Unge sprog*. København: Hans Reitzels Forlag 2008. 187 sider. ISBN 978-8-741-25099-1. Pris: 248 kr.

Unge sprog er en tilgængelig, velskrevet og veldisponeret indføring i centrale sprogvidenskabelige retninger og begreber med fokus på unges sprog. Bogen er med sin form og sit emne relevant for folk, som på forskellig vis arbejder med sprog eller unge og har brug for større forståelse for sproglig praksis. Derudover er dens problemorienterede tilgang til det sprogvidenskabelige felt særdeles vel-

egnet som grundbog i kulturrelaterede og sprogrelaterede fag på universitetet. I en akademisk sammenhæng kan bogen dog ikke stå alene, da den populære form gør det svært for udenforstående at gennemskue de implicite sprogvidenskabelige referencer. Som sådan må den derfor læses sideløbende med et udvalg af de værker, som nævnes i slutningen af hvert kapitel.

Quist og Jørgensen præsenterer et sociolingvistisk sprogsyn og positionerer sig eksplicit i opposition til de sprogvidenskabelige retninger, hvor sprog betragtes som en struktur, der kan afdækkes og beskrives som noget adskilt fra praksis. Forfatterne beskriver således sprogets form og indhold som tæt relateret til sproglig praksis og til den særlige funktion, det gives af forskellige individer i forskellige situationer. Bogens praksisorienterede sprogsyn underbygges i de sidste kapitler i bogen (s. 5-7) med en række konkrete eksempler på sproglig praksis blandt unge. Derfor kan det undre, hvorfor de teoretiske præsentationer og diskussioner, som findes i den første del af bogen, fortrinsvis eksemplificeres med konstruerede og dekontekstualiserede eksempler om blandt andet hoflæger og dronninger. Den ellers overbevisende og nærværende argumentation ville have fremtrådt endnu stærkere, hvis den var blevet understøttet af de eksempler, som dukker op længere fremme.

Bogen udfolder et videnskabeligt underbygget forsvar for den måde, unge taler på, som gør op med udbredte forestillinger om de unges sprog som værende en ukorrekt, frastødende og degenereret form for dansk. Quist og Jørgensen tilbageviser blandt andet den udbredte opfattelse, at ungdommen i dag taler dårligere dansk og bander mere. Forfatterne retter således en eksplicit kritik mod „de sure gamle mænd“ i den offentlige og videnskabelige debat om det danske sprog. Disse personer (mænd såvel som kvinder) repræsenterer ifølge forfatterne et reaktionært og homogeniserende perspektiv på sprogbrug, der udelukkende ser sproglig forandring og nyskabelse som en trussel.

Bogen udfordrer denne position og fremfører den centrale pointe, at de unges sprog udtrykker den dynamiske performativitet, som karakteriserer ungdomskultur, og at dette ikke forringer, men snarere beriger det danske sprog. Forfatterne læner sig i deres forståelse af ungdommen op ad Birminghamskolens beskrivelser af (sub)kultur og identitet. De unges sprog er således i højere grad end de ældres kendetegnet ved en udtalt grad af sproglig leg, som skal ses og forstås i forhold til de subkulturelle kontekster, de unge bevæger og skaber sig i. De unges sprog bør betragtes som kompetent, kreativt og funktionelt i forhold til de praksisser og formål, som det knytter sig til.

Bogen er et inspirerende og udfordrende indspark i debatten om ungdommen og deres sprogbrug i dag. Ved at belyse sprogbrugens funktion og mening i forskellige eksempler på social interaktion giver den et indblik i de unges

sprog på dets egne præmisser. Samtidig er den et opgør med strukturalistiske og ensrettende forestillinger om kultur og sprog som entydige og homogene fællesskaber, der skal bevares og forsvares imod forandring. Den er således en opfordring til besindelse og beroligelse for dem, som bekymrer sig for det danske sprogs fremtid.

Forfatterne laver i den forbindelse en central adskillelse mellem de unges sprog og ungdomssprog, som knytter sig til spørgsmålet om de unges medvirken til forandringen af det danske sprog over tid. Ungdomssprog beskriver den måde, unge taler på, mens de er unge, men som de bevæger sig væk fra senere i livet. Unges sprog derimod betegner de særlige sproglige træk, udtryk og karakteristika, som de unge udvikler og fortsætter med at bruge igennem livet, og som dermed potentielt på sigt spreder sig til resten af befolkningen. Denne adskillelse fremstår imidlertid en smule uklart i bogen og kunne med fordel være ført mere eksplicit igennem som en rød tråd i den overordnede argumentation. Forfatternes pointe med adskillelsen er at understrege, at de unges sprog ikke nødvendigvis slår igennem mere bredt i det danske sprog, samt at nogle aspekter ved ungdomssprog til enhver tid har haft provokerende, ukorrekte eller anderledes træk, som ikke nødvendigvis påvirker den sproglige udvikling i fremtiden. Siden senmoderniteten begyndte at slå igennem i sprogbrugen i form af et opgør med sproglig ensretning og sproglige tabuer samt en øget grad af sproglig leg og nyskabelse, har sproget fundet stadig nye former og udtryk, som ikke altid påvirker og langtfra truer det danske sprogs fremtid.

Sidst i bogen berører forfatterne en særlig form for ungdomssprog, multietnisk dansk, som netop har været genstand for megen forargelse, bekymring og manglende forståelse i den danske befolkning. Denne sprogbrug beskrives oftest som et indvandringsfænomen snarere end et ungdomsfænomen. Forfatterne problematiserer i den forbindelse antagelsen om sammenhæng mellem individers geografiske placering og deres sprogbrug. De mange former for sprogblending, som multietnisk dansk involverer, beskrives som et gammelt fænomen, der blot er blevet mere udtalt med senmoderniteten og globaliseringen. I forlængelse af bogens øvrige argumentation fremføres en beskrivelse af multietnisk dansk som en stilart, der bruges aktivt af de unge i særlige situationer og til særlige formål, snarere end en ukorrekt og degenereret afart af det danske sprog. Den flersprogede virkelighed, som de fleste unge vokser op i, hvad enten det handler om dansk, svensk, tyrkisk eller marokkansk, er således blot en af de ressourcer, som de unge bruger kreativt og konstruktivt i deres omgang med hinanden for at signalere et fælles tilhørsforhold. Og som med ungdommens sprog generelt vil nogle, og kun nogle, af de karakteristika, som kendetegner multietnisk dansk, formentlig bibeholdes i sprogbrugernes voksenliv og på sigt sprede sig til den

øvrige befolkning. Denne bog minder os på beroligende og overbevisende vis om, at dette ikke nødvendigvis er at betragte som et problem, men som et grundvilkår i sprogets liv blandt menneskene.

*Louise Tranekjær
Adjunkt på Kultur- og Sprogødestudier
Institut for Kultur og Identitet
RUC*

MIKKEL VENBORG PEDERSEN: I søvnens favn. Om søvn og sovevaner på landet 1600-1850. København: Museum Tusulanums Forlag 2009. 206 sider. ISBN 978-87-635-2599-2 (hb). Pris: 248 kr.

At forske i søvn og sovevaner, hvilken dejlig og udfordrende ide! Søvn er farlig, men også sød, den er privat og hemmelig, den er sågar nærdød og måske meget forståeligt temmelig uudforsket både kulturhistorisk og antropologisk.

Etnologen Mikkel Venborg Pedersen har taget udfordringen op og søgt at belyse fænomenet, som det forekom blandt danske bønder mellem 1600 og 1850. Det valgte tidsrum begrundes med, at de skriftlige kilder indeholdende beretninger om landboernes dagligdag her begynder at gøre sig gældende. Det var også i dette tidsrum, at bondens bolig tog den form, som den skulle have, indtil de større forandringer fandt sted i det 19. århundrede ved industrialiseringen.

Trods eksistensen af skriftlige kilder til datidens hverdagsliv på landet har det ikke været så ligetil at belyse fænomenet søvn. Der findes ikke nogen enkel kildefond, hvor man kan søge oplysninger om søvn. Mikkel Venborg Pedersen har måttet ty til rejseberetninger, retskilder, Holbergs skrivelser, offentlig statistik som fx folketællinger, folkelivsskildringer samt Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelseres eget indsamlede materiale for at belyse sit emne.

Forfatteren tager udgangspunkt i, at søvnen er en kulturel foreteelse i mindst lige så høj grad som en fysiologisk. Som kulturelt fænomen har søvnen en historie, den er påvirket af vor kristne kultur og indgår i den europæiske intimiseringsproces, som vi kender beskrevet blandt andet af Norbert Elias.

Som solid etnologisk basis for sin undersøgelse udvælger Venborg Pedersen tre gårde, som alle befinder sig på Frilandsmuseet i Sorgenfri. Det drejer sig om gården fra Pebringe, Midsjælland, fra Lundager, Vestfyn, og gården fra True ved Århus. Venborg Pedersen inddrager gårdene og deres respektive historier henvisende til, at søvnen og hjemmet hører sammen. Søvnen kan ikke adskilles fra hjemmets andre funktioner som bosted og arbejdsplads. Han ønsker at inddrage bondens bolig her, da en af bogens vigtige pointer er, at der findes en sammenhæng mellem materialitet og mentalitet.